

Bogdán László

Másvilág

részletek egy ciklusból

1. A forradalmi menetoszlop

*Kik élve maradtak,
akik meghaltak,
harcoló csapataink
a temetetlen holtak,
Corvin közben,
a Széna téren
találkozunk
a jövő télen.
Jöttünk napkeletről,
futhatunk vadnyugatra,
nincs már, aki
a sorsunk visszalopja.
Egy kalap,
egy szemüveg,
egy sétabot,
egy sapka,
somogyi föld
egy zacskóban,
kész a leltár,
a mustra.
Kulcscsomó, amely
nem nyit már
semmi zárat.
Egy róka,
egy menyét,
pár szimatoló
vadállat.
Karóra, amely
az időt már*

*nem mutatja,
pár túlélő,
ki önmagát
és társait
siratja.
A pesti srácok,
akik megöregedtek,
a süllyedő,
az emelkedő nemzet,
a körbeérő
hazugságok,
tiltás, türés,
őrjöngések,
fogadkozások.*

2. Dal a magyar szabadsághoz

énekli egy vésző pesti srác

*A velencei karneválon,
reméltem, végre viszontlátom.
Valami repülőgép kéne,
hogyan jussak innen Velencébe?
Lindberghet kéne idehívnom,
egy kis rumot kellene innom,
de hát itt nem tudna leszállni,
dekkolni kell, várni, kivárni,
kintartani az utolsó golyóig,
ellátni innen a túlsó házig.
Nő a szabadság, a karneválon,
reméltem végre viszontlátom.
Ott táncol ő egy orosz gárdatiszttal,
nem látni kerengőzik-e vagy toszttal?
Táncol, míg engem a Corvin közben
véres tetemek között az isten
nyűgöz le, egy esztelen álom,
míg elképzelem a kínhalálom.
Érted magyar szabadság, te céda,
Ki Velencébe szöktél tegnap óta.
Köröttem tankok s a régi nóta.*

3. Kérdések, amelyeket csak önmagának tett fel

egy vogul származású szovjet katona

*Hol a csatorna? Ez itt Szuezt?
Csak egy zordon lánchidat látok,
rajta ijesztő kőoroszlánok.
De hol a csatorna, a hajók?
Hol vannak az angol harckocsik?
Nem tudtam, hogy Szueztben is
Már novemberben havazik?
Mi lesz velünk itt tavaszig?
A foglyok valami ismeretlen,
mégis ismerős nyelven beszélnek.
Hátuk mögött a kőoroszlánok,
a dideregtető sunyi végzet.
Ez itt Magyarország. A tisztek
ezt már eleve pontosan tudták?
A medve-őst látom álmomban,
nem sivatagot, nem csatornát.
Ezek itt rokonaink Ázsiából,
emelkedik a medve isten,
hely van elég, ha nem is a földön,
mindnyájan elérték az égben.
Robbannak Molotov-koktélok.
Ha átállok, meghalok én is.
Összszavarodnak a dolgok.
Meghalok úgyis, ha nem állok át.
Szívem helyén lobog a fétis.
Ez itt Magyarország, ahol
otthon lehetnék végre én is.*

4. Távolodóban

*És feldübbörögtek
a pszichopaták.
Mindennek vége lett,
csak az őszirózsák
világítottak
a tömegsírok felett.
A magyar szabadság,*

*a céda nő,
Velencében
a végzettel táncolt
s az égben
akkor télen
és azután is
minden este bál volt.*

5. Után

*Történhetett volna természetesen másképpen is,
nohát meséljünk,
győzhettek volna a foradalmárok
és Maléter, csapatai élén bevonulhatott volna Moszkvába,
lemondásra szólíthatta volna fel Hruscsovot,
aki így nyugodtan írhatta volna dicsőséges emlékiratait
a Balatonöszödi kormányüldülésben,
s a térségben harminchárom évvel hamarabb
kezdődhetek volna el a demokratikus átalakulások,
boldog lehetett volna mindenki,
Nagy Imre vagy Bibó István az ENSZ
ülésein fejthették volna ki
emelkedett nézeteiket az emberi jogokról
és Vlagyivosztoktól Drezdáig
megvalósulhatott volna végre
a nagy francia forradalom hármasszója:
szabadság, egyenlőség, testvériség,
de hát nem ez és nem így történt.
Jött Kádár az akasztófákkal,
jöttek az ítéletek,
Pest felett körözött a halál.
Hát ennyit ért a magyarok vére?
Később persze változott a lemez,
ígéretes is jöttek:
aki nincs ellenünk, velünk van!*

De mindez már hidegként ismerős.

6. Ez a harc...

*Versírás közben szél fúj,
a versben örök nyár van,
csak egy vén varjú károg
egy romló látomásban.*

*Ez a harc lesz a végső,
ha nem ez, hát egy másik.
Előbb-utóbb eljutunk
a fel nem támadásig.*

*Mi örökre kitartunk,
a másvilágon bál van,
és károg a vén varjú,
döglődő látomásban.*

*Szovjet marsallok karján
céda magyar szabadság.
Még esztendőig járja
veszettül ama hopplát.*

7. Sorakozó

*Bejött a hó, jöttek a
hölgy- és úrmenyétek,
kardfogú cápa várt és
lopakodó enyészet.
Én nem tudom, hogy történt,
megtörtént-e vajon?
Bejött a hó a szétlőtt,
szárnyas ablakokon.
És a túlélők is mind
sorba ideértek,
volt, aki kenyeret kért
és volt, aki csak nézett.
Fejükkel hónuk alatt
pukedliztek a holtak
és egyre távolodott
a hómezőn a holnap.
Bajusz a Corvin közben
megfújta trombitáját.
Malétert már lefogták.*

Didergőzött az ország
Én nem tudom, hogy történt,
megtörtént-e vajon?
Mit keresett a holló
a szétlőtt ablakon?
Havas szárnyait rázva
mit akart mondani?!

Nagy Imre már fogoly volt,
akárcsak társai.
Lenn tankok dübörögtek,
ágyúk dörögtek, puskák.
Kis csendre vágytam volna,
elmentem volna hozzád,
de az utcákon lőttek
pufajkás hőscincérek
s a Gellért-hegyről indult
Bú-pest felé a végzet.
Arra lettem figyelmes,
a holtak sorbaállnak,
utolszor tisztelegni,
a hátbaszúrt hazának.

8. A koholt vádak alapján kivégzett orvosnő monológja

Kínoztam volna őket?   Kéjgyilkos lettem volna?
Hogy sok példa volt erre,   már Hippokrátesz óta?
Kötöztünk, imádkoztunk,   hisz gyógyszerek se voltak.
Hogy injekciós tűvel?   Ez rágalom! A holtak
tanúskodnak mellettem!   Mindent megtettem értük.
Golyózáporban, tankok   dübörgésében értük
sokszor el a kórházat,   folyosón is feküdtek.
Az ókori Hellaszban   bizonynyal vesztaszűznek
álltam volna, hisz bennem   túltengett részvét, kétely.
Az eszme nem érdekelt,   sem a marxista mótely.
Szerettem a világot.   Nem, én nem voltam gyilkos!
Pufajkás vagy felkelő,   járókelő vagy ávós...
Csak beteg embert láttam,   segítettem, ha tudtam,
Felakaszthatnak immár,   amit elmondtam, úgy van.
Alászálllok holnapra.   A betegeim fáznak.
Bajtársaim fogadnak.   Hádész árnyai várnak.
De visszajövök én még!   Álmaiban kísérték,

*nem hagyok gyilkosomnak egy szemhunyásnyi létet.
Hüpnosszal üzenek majd, az álmok istenével,
ki alvó vészbíráim agyába is bekémlel.
Nem lesz egy percnyi nyugtuk! Lázít, el sose fárad,
elfoglalja a várost gyűlöletünk! Elárad.
Tücsökzenekaraink sírjainkon dörögnek.
Felakaszthatnak engem. Helyettem mások jönnek.*

9. Egy népfelkelő delirál

passziánsz romlott Apollinaire-verssorokkal

*Fut a Mirabeau-i híd alatt a Duna.
Margit-híd alatt zubog-robog a Volga.
Ó, csak egy korty
vodka volna.
Szerelmeink
Ránk néznek kitakarva.*

*Már a Lánchíd alatt oson tova
a Szajna, a Volga, a Rajna, a Duna.
Lángol egy tank a Széna téren,
csőrömpöl egy szitává lyuggatott
szovjet csajka.*

*Mért volt az öröm
ráadás a bajra?*

*Akár a csendes Don, rohan az élet,
hurrázva szovjet harcosok,
dübörgő harckocsik jönnek.*

*Szerelmeink
szétesve is igéznek,
tovaringó,
agresszív remények.*

*Már Csepel szigetét érinti, elmossa,
nincs már, ami az arcunk visszamossa.*

Lángol utolsó Molotov-koktélom

*Üvöltöző, égő katonákat
s egy lángoló Budapestet látok.*

Sudáran állsz, élő életcéloom.

*Hétre hét és nap a napra,
nincs már mit a
szerelem visszaadna.*

*Fut a zörgő Lánchíd alatt a Volga,
halott vagyok immár egy idő óta?!*

*S immár éber álmomban delirálok?
Lehet, véresen is terád várok?
Visz a vonat s nem mehetek utánad
kipróbálni a bécsi szállodákat.
Szeretnék szeretni egy vízágyon,
hogy ringasson már halálba az álom.
Helyette most egy versbe költözöm,
s felhőkbe hanyatlik a drégelyi rom.*

10. A nyugalmazott vészbíró özvegye cenzúrálatlan emlékiratokat olvas

Petre Stoica-átirat

*Rajk Lászlót árulóvá nyilvánítták,
amikor haldokló sebesültek láttán,
golyót akart repíteni mellébe Granadában,
már akkor is az imperialistáknak kémkedett.*

*Faludy Györgyöt éhezették Recsken,
de a csont és bőr költő nem adta fel,
lámpaoltás után a cseles Odüsszeuszról mesélt a többieknek
és Ugolinóról, aki Pissát árulta el, mint ti a pártot,
mert a történelmet a gyáva győztesek írják,
bizonyos csak a halál.*

*Petrescanut harmadosztályú szakértőként
alkalmazták a nagy épületben,
nyilván kapott nem mindennapi jogi feladványokat is,
(gyűlt már az osztályellenség,
annyi volt, mint a pelyva),
hiszen ő volt az igazságügy-miniszter,
de aztán a kivert fogú román angyal vicsorított,
s a lila alkony játszani kezdett mélyhegedűjén
és koholt vádak alapján kivégezték.*

*Fóris Istvánt az akkori első titkár,
feltékenységből vagy bosszúból,
oly mindegy immár,
vasrudakkal verette agyon
a fény városában, a Peceparti Párizsban.*

*Amikor künn eső cseperészett
s a vers prózába hullt*

*és a himnuszt felváltotta a tragédia,
Hamletet Machbeth,
Nagy Imrét Snagovra internálták,
előbb természetesen kitepdesték angyalszárnyait,
aztán a kínok kaszavermébe hajították.*

*Losonczi Gézát, mert éhségstrájkolt,
kásával tömték
s így kétségei homályos útvesztőjében
talált rá, fulladás maszkjában
a lesben álló halál.*

*Bibó István a magyar Gulág egyik
névtelen börtönszigetén cidrizett,
még szerencséje volt, hogy
mint korunk főbűnösét,
nem hurcolták el a Szovjetunióba.
Mindenesetre egyetlen pillanatig sem
veszítette el a reményt,
s miközben halott cellatársai mellén csipegették
a telhetetlen hollók a vörös csillagot,
angolul tanította Göncz Árpádot
talán, hogy később lefordíthassa Updike regényeit.*

*A börtön magánzárkájában,
űzötte, de a reményt el nem veszítve,
Kosáry Domokos, akár egy néma hattyú
nézhetette végig a magyar lélek szétdarabolását,
miközben könyvet írt a legnagyobb magyar
döblingi végnapjairól és cellatársa
Déry Tibor, a G. A. úr X-ben-t írva,
esténként arról purpárlézott,
hogy tulajdonképpen szerencsések,
mindez történhetett volna rosszabbul is,
hiszen például Ezra Poundot
sokkal kevesebbet rakták hónapokra ketrecbe,
a labdarúgó Itália, már nem is tudja melyik
turisztikai központjának látványosságaként.
Pisában, ásított a történész, aki körülbelül már akkor is
mindent tudott, ami egyáltalán
tudható volt ebben az elmebeteg században.*

*Vasile Voiculescu szentnek az ázsiai politruk
fütykössel törte össze a gerincét,*

*és az öreg szent éhségstrájk közben hunyt el,
ránk hagyva William Shakespeare képzelt szonettjeit.*

*Gyula diák éhenhalt a börtönben,
miután Dachaut szerencsésen túlélte,
végleg ködbeveszett a Rajna,
amiből érdekes összehasonlításokat lehetne tenni
a fasiszta és kommunista típusú börtönök között...*

*„Kik ezek a semmirekellők? –“
kérdzi a nyugalmazott vészbíró özvegye,
mialatt kezéből földre hullanak a könyvek
és a kérvény, amelyben nagyobb nyugdíjért
folyamodik a hivatalhoz,
figyelmeztetve az elotársakat,
hogyan megboldogult férje
a gáton állott mindig
és mindent megtett a rendszer nyugalma érdekében.*

*Igen, földre hullanak a könyvek,
szélben vitorláznak a kérvény lapjai,
miközben a hölgy szalmaszállal szűtja
talpas poharából a huszadik századi
történelemhez hasonlóan tiszta, üde és aromás itókáját.*

11. Az árnyék

*Az áriákban égő Máriák,
jelszavakba fulladó remények,
zátonyra futó fogadkozások,
értelmüket veszítő tájszavak,
ígéretetek,
folyókat lehetne
rekeszteni velük,
sodró mániák,
tankok, Molotov-koktélok, utcai harcok,
akasztófák, koholt vádak, golyók, kötelek,
zsúfolásig teli börtönök,
a szimatoló patkány,
a tiltakozások,
amíg nem fordul egyet megint
a történelem mókuskereke.
Vadászles, premier, zsúfolt talponállók,*

*három évenként nyugati utazás,
Trabant, háztáji, rotyog a kádár-gulyás,
visszanyelt nem-ek,
igen, igen, igen, igen,
ha beledöglünk is,
a konszenzus alapja a vállveregetés.
Te tudod, hogy én tudom, hogy ő nem tudja.*

*Fél mondatok
zegzúgos átjáróiban didergő haza,
amint a ráboruló árnyék elől menekül.
Igen, aztán csak ez,
ez a rettenetes labirintus,
árnyék a metaforán és az arcodon,
csak ez a múlhatatlan, iszonyatos árnyék.*

12. A kis éji zene

Eörsi István emlékének

*Mert végül mindég ez marad,
káromkodások, tájszavak,
egy zárka szürke négyyszöge,
kübli, homály, rácsok, falak.*

*Egy priccs és az ónszürke ég,
kenyérgalacsin-menedék,
valahonnan éji zene,
hazának most untig elég.*

*Kivégzők előtt a fogoly,
egy fellázadó hangyaboly,
kiszabadulsz egyszer te is,
ne fogadkozz és ne bomolj!*

*Társaid közben megkötik
sivár kompromisszumaik.
Ne csodálkozz! Ne keseregj!
Itt mindenki megalkuszik.*

*De akkor október mi volt,
ha minden vád ügyis koholt,
miért akasztattak, lövettek,
a magyar vér mivégre folyt?!*

13. Kérdések

És Budapestről akkor hova tűnt el az Isten?
A szívéinkben rejtőzött? Tétova délkörökben?
Versekben bujkált volna? Költők álmaiban?
Molotov-koktélokban? Ahogy a szél suhan
változtatta alakját? Többé senki se látta?
Míg harcok dúltak hol volt? Átment a másvilágra?
A Hádeszek öblében, Charon ladikján strázsált,
várva az érkezőket? Hazánk színe-virágát?
Obulust tett a nyelvük alá, hogy vigye Charon?
Megtérnek új alakban. A bajlátott világon
sem lelhet nyugtot soha, nem nyugodhat a lelkük.
Sírjuk sincs, hogy gyertyát gyűjthasson a szerelmük.
Hol volt akkor az Isten, mikor a földre rogytak?
Halhatatlan lelkük szárván az angyaloknak?
És mért tűrte az Isten, hogy szétlőjék a várost?
A kérdés, mint a pelyva. „Aludj!” Nem vagyok álmos,
S még van három golyóm. S ha engedi az Isten,
három ellenségem még a halálba segítem.
Hogy szolgáljanak ott túl. Mint hun vezéreket
leölt ellenfeleik. Nélkülük nem megyek.
De addig is érdekelne, hol rejtőzik az Isten?
Akiben én idáig, pillanatig se hittem,
de most már tudom, hogy él! Hol rejtőzik vajon?
A görög istenek is süketen és vakon
rejtőztek el Trójában? A harcban részt nem vettek?
Könnyű dolguk volt mindig a bujkáló Isteneknek?
De a mi Istenünk más? Más a keresztyén Isten?
De hol rejtőzik vajon? A szó- és sorsközökben?!
És lehet, nem is tudja, hogy szétlőtték Budapestet.
A Corvin közben szél fúj. Új orosz tankok jönnek.
Nincs hova menekülni. Vállalni kell a harcot,
az utolsó golyóig. Vajon az Isten boldog?

14. A fogoly lány

Kátyát, a katonalányt
foglyul ejtettük este.
A Széna téren kószált,
a társait kereste.
Rárohantunk, sikoltott,
de nem volt ellenállás,

elhúztunk a pincébe,
hiszen jött már a váltás.
Szovjet katonák vasalt
csizmái dübörögtek,
Kátya ijedten bámult,
mint akit kopók úznak.
Az éjjeli őrzőrat.
Rembrandt, hát Rembrandt persze.
Szembeszegülni velük
kinek is volna mersze?
Gabi, a mérnökjelölt
gagyogott oroszul,
megnyugtatta: ne féljen,
tanuljon magyarul,
reggelre elengedjük,
nem esik bántódása,
haja szála se görbül,
ahogy anyja világra
hozta, úgy adjuk vissza!
A Széna téren lőttek.
Kátya kenyeret rágcsált,
különöseket kérdett:
„hogy hol van a csatorna?!
Hát ez itt nem Szevez?”
Elképedve bámultuk
s már nem szólt senkihez,
maga elé meredve,
hosszasan hallgatott,
hát ez itt Magyarország,
nincsenek angolok
és hajók sincsenek,
tenger sincs, csak Duna.
Hogy ez itt Budapest
s a többi üres duma.
Hogy ők már egyszer régen
jártak itt s nem okultak,
vérbe fojtottak akkor
egy másik forradalmat.
Kátya már könnyezett,
az orosz nép nevében
kért elnézést mitőlünk,
bocsánatunkat kérte.
És reggel elengedtük,
egy lépést tett s lelőtték
saját bajtársai.

*Ime, betelt a mérték.
Egy táblával a nyakában
estig feküdt a téren,
halál az árulókra!
S ezt én máig se értem.*

2006. július 11.

15. A skorpió havában

*A skorpió havában kezdődött a cirkusz,
a sebzett skorpió kibocsátotta mérgét.
Romlott víziók. Lövöldözés. Árulások. Téboly.
Órjöngések. Besúgások. A bizalmatlanság pestise.
Mindenki mindenkit megfigyelt.
A szisztéma beindult és működött.
Özönöltek a névtelen leveleknek „becézett” feljelentések.
Az elszánt, bösz rebellió sehogyan sem akart véget érni.
Kádárt Moszkvába vitték, zakóban didergett a komisz
orosz télben,
amelyet olyan hideglelés bűbájossággal örökített meg Jókai
Mór.
De már nem volt visszatérés. Megkapta Hruscsov értékes
utasításait.
Közben, miután hazahozták, tüntettek a munkástanácsok.
Lőporfüstbe vezetett a jövő. Lobogtak még a lyukas lobogók,
és az utcákon ott heverték a temetetlen holtak.
Volt, aki ellent állott. Egyszerűen nem tehetett mást.
Addig tart a kötelesség, amíg engedi a becsület.
Lobbantak az utolsó Molotov-koktélok.
A vörös hadsereg tankokkal lőtte a várost.
Némely házfalakon ma is jól láthatóak az egykori
becsapódások nyomai.
Az idő tűzjelei.
Sokan meghaltak.
A pufajkás brigád bosszúja elől
külföldre rohant, aki tehetette.
Budapest delirált.*

16. A fordulat

Sorra számolták fel a góccokat.
Ágyúk dörögtek. Ki tudott, menekült
Ausztria felé. A város elmerült
a rettegésbe. Hullafoltokat
bámult a lány, már sírni sem tudott.
Nem tudni, mikor jött a fordulat,
felrobbantották még a tankokat,
de a szél rossz tanácsokat súgott.
Anyja kereste az eltűnt fiát,
rekedten szidta Kádárt s kiabált
s az égben hallgattak az Istenek.
Álmában a legyőzött ország
elképzelni sem tudta már a sorsát,
hogymindez végül másként is lehet.

17. A Sztálin-szobor

A Sztálin-szobor ledőlt
és véget ért egy korszak,
felkelők döntötték le,
kezdődhetett a holnap.

Néztem a vas fejét,
az eszelős tekintet
mutatta mi várhat ránk,
szemei reánk néztek,

vagy a hátunk mögé,
a rohanó jövőbe?
Mindenki nevetett és
nem is gondolt a végre.

Pedig hamarabb eljött,
mint bárki képzelhette,
rádiónál ávósok
tüzeltek a tömegre.

Sikoltoztak, rohantak,
véresen földre rogytak.
Ekkor sejthettük volna,
hogymit hoz még a holnap.

*De gyanútlanok voltunk,
hittük, hogy sikerülhet,
hogy a történelmünkben
számítható a végzet,*

*örökös vereségek,
a fene fátumok,
kihuny balcsillagzatunk!
S jöttek az oroszok,*

*akárcsak száznyolc éve,
de most tankokkal jöttek,
prédájuk lett az ország,
mint tatárnak, töröknek*

*az elmúlt, szántó-vető,
elsüllyedt századokban.
Maléter szkeptikus volt,
titkos áramlatokban*

*szivárgott és elérte
az ellenállás gögje.
„Semmi esélyünk nincsen,
mi erejük megtörje,*

*a Vörös Hadsereg ma
erős, legyőzhetetlen,
de meg kell kísértetni,
mondom én, a hitetetlen.*

*Bem is megkísértette
és vállalta a harcot,
kilátástalanul is,
utolsó vérig harcolt.*

*Mi sem tehetünk mást,
harcos őseink néznek,
kik annyi áldozattal,
foglalták ezt a földet...”*

*Maléter elhallgatott,
a fegyverek dörögtek,
elvérzett Magyarország,
Kádárék visszajöttek,*

*és aki nem vérzett el,
s nem tűnt el észrevétlen,
akasztófán végezte,
rohadt a börtönökben.*

*De érdemes volt mégis,
vállalni a küzdelmet,
ennnyivel tartoztunk is
Rákóczi szellemének.*

2006. július 1–14.